

2022. május 28-29.

Tanulmányút

Boglári-nagykanizsai menekülttábor fölkeresése

Reggel, 6:15-kor indult a busz Diószdról, majd Érden állt meg az utasok másik részét felvenni, egyszer a Stop-Shopnál, majd a Riminyáki úton. Balatonboglár felé indultunk és láttuk a buszból Miskahuszár szobrát Pákozdnál. Majd Podlussány Erzsébet elmondott pár információt Balatonboglárról és az ottani menekülttáborról, valamint Varga Béláról és Danuta Jakubiec jelentőségéről a város és a lengyel menekültek szempontjából.

Balatonboglár azért fontos nekünk, mert Teleki Pál miniszterelnök utasítására 1939 szeptemberében megnyílt a határ a lengyel menekültek előtt – és évek óta fölkeressük azokat az emlékhelyeket, ahol a menekültek befogadást kaptak. A menekültek között a nagyszámú iskolaköteles korú gyermek iskoláztatását valahogyan meg kellett oldani. Több városban is működött ideiglenesen lengyel diákok számára iskola, de érettségi vizsgát, melyet a lengyel oktatási rendszerben is elfogadtak, csak Balatonbogláron lehetett tenni a háború ideje alatt. Ezért ment az Érdi Lengyel-Magyar Kulturális Egyesület Balatonboglárra. A Lengyel-Magyar Barátság Házánál fogadtak bennünket, ahol 1940-től működött a középiskola Varga Béla plébános segítségével, ez az épület ma a Lengyel-Magyar Barátság Háza. Az épület előtt megemlékeztünk Witold Pilecki lovassági kapitányról, akinek szobránál koszorút helyeztünk el, majd az emléktáblánál is koszorúztunk és elénekeltük a lengyel és a magyar himnuszt is. Nagy szerepe volt Danuta Jakubiecnek, volt „bogláracsiknak”. az iskola emlékének ápolásában. Olyannyira, hogy kívánságára hamvainak egy részét a boglári temetőben helyezték el. Az Erzsébet parkban, díszpolgárok emlékhelyei között az ő emlékét is megtaláljuk, koszorút helyeztünk el itt. Közben elmentünk a kék és vörös kápolna mellett és megnéztük az Árpád-kori templom maradványait is.

Következő helyszín a római katolikus templom volt, ahol Teleki Pál szobra és Varga Béla sírhelye, emléktáblája is található. Itt megemlékeztünk Teleki Pál teljes alakos ülő szobránál, melyet Rieger Tibor szobrászművész készített. Ezt követően lementünk a templom alagsorába a Varga Béla kriptába, ahol szintén koszorúzással emlékeztünk meg az egykori országgyűlési képviselőről és az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjáról, aki segített a Magyarországra menekülő lengyeleknek és az üldözött francia katonatiszteknek. A templom kertjében található még egy Varga Béla és Szöllősi Ferenc emléktábla, illetve egy Gaal Gaston mellszobor.

A Fischl Jakabról elnevezett Fischl-házban megnéztük a kiállításokat a Balatonboglár környéki M7-es ásatásokról, a lengyel- és francia menekültekről. Igazán összeszedettek voltak tárlók. Itt még ajándékot is kaptunk a helyiek nevében, hűtőmágnés formájában.

Ezután Nagykanizsára mentünk tovább, útközben Bazsóné Klári beszélt a városról, Zaláról, Göcsejről, Hetésről, a Muravidékről, hiszen Kanizsa közelében született. A városban nagyon korán érkezve egy óras szabad programként az eső elől is menekülve többen cukrászdákba és kávézókba ültünk be. Ezt követően, már idegenvezetőnkkel, Bali Verával mentünk a Csengery úti emlékműhöz ahol koszorúztunk. A helyi Tv is jelen volt megörökíteni az eseményt. Dózsa Lajos felolvasta Ady Endre: *Ének a Visztulán* című versét. Beszédet mondott Bazsóné Klári mellett Vikár Tibor, a most szerveződő zalai lengyel-magyar társaság egyik vezetője.

Busszal a Csengery Antalról elnevezett úton az idegenvezetőnktől megtudtuk, hogy a városban volt egykor sörgyár, három téglagyár, illetve itt található a MAORT-telep (Magyar-Amerikai Olajipari Rt.) mely ma védelem alatt álló része a városnak. Itt érdemes még megemlíteni Papp Simon olajipari mérnököt, akit koholt vádakkal 1948-ban börtönbe zárták, de onnan is ugyan úgy dolgoznia kellett. Közben elmentünk a kanizsai menekülttábor másik emlékhelye mellett, mely azokból a téglákból készült, amiken rajta volt a táborban lévők aláírása, de sajnos ma már alig kivehetők az írások. Úton a főtérré megtudhattuk, hogy a város írásos története 1245-ig nyúlik vissza, de már korábban is lakott terület volt. Volt itt ókeresztény sírkápolna és egy Mária körtemplom, melynek helyét csak feltételezni tudják. A Kanizsa név valószínűleg szláv eredetű lehet és jelenthet hercegit/fejedelmit de a valószínűsíthetőbb, hogy a folyás/patak jelentésű szóból származik, de van olyan feltételezés is, hogy a Principális csatorna vidékén élt egy mocsári kutya faj, és a latin canis – kutya szóból ered. A Kanizsai család két női tagja is híres lett Orsolya, aki hozzáment Nádasdy Tamáshoz, illetve Dorottya aki a mohácsi hősokeket temette el, miközben fogadott fiait is kereste. A XIV. század második felében már állt a vár, mely Szigetvár eleste után fontos végvár lett Thúry György várkapitánysága alatt.

Az idegenvezetés gyalogosan folytatódott a város főterén, ahol megnéztük a vármakettet ami bemutatja a teknős formájú várat, melyből mára már semmi nem maradt. Erről is csak azért szereztek tudomást, mert 2006-ban egy mélygarázs építéséhez a kivitelezők a várfal maradványaira bukkantak és végül a projekt nem tudott megvalósulni. A túrát a Szentháromság szobornál folytattuk, ahol Inkey Boldizsárról, a szoborcsoport készítőjéről volt szó, aki akkoriban a környék földesura volt. A tér közepe felé haladva hallottunk a Testvérvárosok

kútjáról, mely ivókút és Nagykanizsa testvérvárosait megörökítő szobor is egyben. Itt található egy Bethlen István szobor is.. Megnéztük kívülről a városházát is, mely 1937-ben épült német birodalmi stílusban. Majd megtekintettük a szobrot amely leginkább illik az Erzsébet térhez, ami nem más ábrázol, mint Wittelsbach Erzsébetet vagy közismertebben: Sissit. Eredetileg mellette volt Ferenc József is, de kalandos útján a Múgyetemből a Képzőművészeti Egyetemre lefaragták mellőle Ferenc Józsefet, mire a nagykanizsai főtérré került. A főtéren még megnéztük az I. világháborús emlékművet. Elmentünk a Vasemberház mellett, hogy eljussunk az 1848-as emlékparkba, mely méltó emléket állít az aradi vértanúknak és a Pesten kivégzett Batthyány Lajosnak is. A Vasember házban vaskereskedés működött, innen a név és a homlokzaton a vasfigura. A város soknemzetűségű volt és az itt élő zsidóság létszámából adódóan kereskedőváros is volt. Az aradi udvarból kijövet megláthatjuk az emléket annak, hogy a város a török kiűzése után pallosjogot kapott és a körülötte lévő harangok hétköznapi óránként megszólalnak. Ezen az utcán található a Kereskedőfeleségek szoborpár is. A városban élő zsidóságnak 1823-ban sikerült megépítenie a zsinagógát, melyet az utca belső oldalára kellett építeni, mert nem katolikus templomot tilos volt utcafrontra. Ide sajnos nem tudtunk bemenni. Tovább sétálva megnéztük az Első Magyar Biztosítópályát, melynek földszintjén voltak az üzlethelyiségek és felette a tulajok lakásai és minél feljebb megyünk annál alacsonyabb a beosztott rangja. Ezekről az épületektől nem messze egy másik téren található a Turul szobor, mely Holló Barnabás munkája. Elsétáltunk a Grünhut-ház mellett ami romantikus stílusban épült. Itt található az ún. „48”-as szobor, mely egyszerre állít emléket az 1848-as forradalomnak és az I. világháborús 48-as gyalogezrednek a Deák téren. A mű Kisfaludy Strobl Zsigmond alkotása. Mögötte áll a felsővárosi templom, melyben másnap reggel, el lehetett menni misére. Egymással szemben áll a Fő úton az Osztrák-Magyar Bankpalota és a Bogenrieder palota épülete. A legimpozánsabb emlékmű szerintem mégis a trianoni emlékmű, melynek szimbolikája már a hét lépcsővel kezdődik, folytatódik a 4 nagy veszthellyel, majd a 63 címer a négy allegorikus szobor a *Hiszek egy...* felirat és az egésztest megkoronázza a Szent Korona. Mellette a zászló mindig félárbocra van engedve. Említette az idegenvezető, hogy Deák Ferenc is zalai származású és a kanizsai piarista gimnáziumba is járt. Az itteni református templom a MAORT dolgozóinak épült, mert a helyiek között nem igazán volt református vallású, de a messzebről érkező dolgozók között voltak. A templom különlegessége az, hogy református templom létére van oltára és az ablakokat üvegfestéssel készítette egy helyi kézműves, Kustár Zsuzsa. A Medgyaszay házat is sikerült megnéznünk, miközben a ház előtt gyereknapot tartottak a helyiek. A Medgyaszay ház, mely művelődési házként szolgál, historizáló, képies stílusú és a homlokzaton sgrafittók láthatóak, ami egy díszítő eljárás, melyben egymásra felvitt

különböző színű festékek felső rétegét precízen visszakarják, kikarcolják, ami által előtűnik a mélyebben fekvő réteg színe. Az 1956-os emlékmű az országot elhagyottaknak állít emléket, az oszlopok árnyékai egy emberi alakot formáznak és az installációnak a fűzfa is része. Utolsó helyszínünk a Thúry György múzeum bejárata volt, ami az egykori vár tégláiból is épült, és 2006 óta helytörténeti kiállítás van itt, ehhez kapcsolódik a fejetlen fehér mén legendája, mely szerint „Musztafa, Kanizsa várának utolsó basája, elvinni nem tudván őket, mély verembe rejtette összerablott kincsét a vár kényszerű átadása előtti utolsó sötét éjszakán. Visszajövünk még, vissza Kanizsára hamarosan! – e szavakkal buzdítva magát, és abban bízva, hogy egy fehér mén földre ontott vére elrejti aranyát, legkedvesebb paripája büszke nyakát vágta át, habzó sötét vérét a rejtekhelyre csorgatva. Ám hiába visszavágyó reménye – soha erre többé nem járt, de a kincset sem látta senki azóta. Nem úgy a basa fejetlen lovát. Leginkább mikor szél tépi a fákat, az éjféle órákban száguld a Várréten át, mondják kik látták, elhullajtott patkóit mutatva bizonyíték gyanánt.” (átvéve a Thúry György Múzeum honlapjáról). Az idegenvezetés után elfoglaltuk a szállást és a vacsoráig szabad program volt.

Este a Bankpalota étteremben ettünk. A menü zalai specialitásokat is tartalmazott, göcseji gombaleves, főételnek pedig vagy dödölle sertéspörkölttel és savanyúsággal (káposzta) vagy krumpliprósza rántott szelettel és savanyúsággal. Vacsora után mindenki visszatért a szállásra, a Centrál Hotelbe.

Másnap a svédasztalos reggeli után 9 órakor indultunk Lendvára. Odafele tartottam egy rövid ismertetőt Lendva történetéről és nevezetességeiről. Idegenvezetőnk Zágorec-Csuka Judit könyvtáros, költő fogadott minket a Makovecz Imre által tervezett Művelődési Ház előtt. Az épületben a zalai motívumok dominálnak és a magyar és szlovén állam közös erőforrásaiból sikerült megépíteni. A lendvai vár alatt található az Alexnadríai Szent Katalin Plébániatemplom, mellette található téren megtiszteltük nemzeti színű szalagokkal és az egyesület táblájával Szent István szobrát. Mellette áll Anton Slomsek szlovén püspök szobra is. A várba egy kis séta után értünk fel, ahol Judit vezetett minket tovább, megnéztük a lepkegyűjteményt, egy rövid videót Lendváról, majd a török szobát, és a Zala György emlékszobát. Emellett láthattunk muravidéki néprajzi művészeti elemeket is, mint például a tojáskarcolást. Ez mind azért jelentős mert a mai napig több mint 60 magyar egyesület működik itt, a Muravidéken. Kiállításokat szerveznek, de rendszeresen járnak ide Magyarországról is képzőművészek műhelyeket tartani. A vár megtekintése után megnéztük a Postillák című szobrot, ami Hoffhalter Rudolf vándornomdásznak köszönhető, ez a reformáció első emléke és az első Szlovéniában nyomtatott könyv. A Vináriumba autóbusszal mentünk fel, ahonnan az

esős idő ellenére is szép kilátás tárult elénk. A kilátó után Bántornya, Turnišće felé vettük az irányt. Oda felé, Judit mesélt a környező településekről, és Göntérházán még a szülőháza mellett is elmentünk. Bántornyán csak az emlékek magyarok, amit pedig megnéztünk egy Szent László legendához kapcsolódó freskókkal díszített középkori templom mely Aquila János építész nevéhez köthető.

Bántornya után Juditot visszavittük Lendvára, ahol elköszöntünk tőle és többen meg is ajándékoztuk őt a remek idegenvezetésért. Innen célunk már csak a hazajutás volt, de Siófokon még megálltunk egy mosdószünetre és fél hétkor már Érden voltunk.

A borongós, esős időjárás ellenére jól telt ez a két nap, jó volt a hangulat, a programok kitűnőek. Mindehhez hozzájárult a profi szervezés és lebonyolítás. Az elfogadó és jókedvű társaság, a biztonságos vezetés, melyet buszsofőrünk Szabó László biztosított, és a lelkes fogadtatás Balatonlellén, Nagykanizsán és Lendván egyaránt.

Érd, 2022. 05. 31.

Vernyik Anett